

Novellatjoahkke

Novellafaahhtjoe

Ávddábáhko Ávtebaakoe

Dála li novella ma báhtin gá š nuorajbláde oarjjet- ja julevsámegeiela novellagilppusav ásadij aktan sáme giellanammadusájn.

Gájka tevsta li tjáledum ávddábiellegává «The secret landscape» milta, Gjert Rognli baktu.

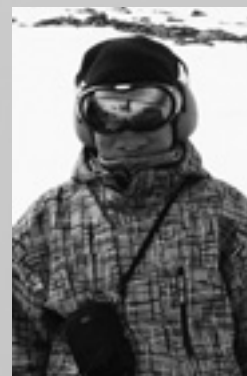
Vuojttevsta goappátja vuojtijga 5 000 NOK. Gijtep juohkkahattjav guhti tjálij ja sávnap vuorbev Irja Danielsenij buoremus oarjjesáme novellajn, ja Sanna Vannar ja Jon Andreas Kuoljok buoremus julevsáme novellajn.

Daesnie dah novellah mah dennie áarjet- jiih julevsamien novellagahtjemisnie bøøtin, maam š noereplaerie laavenjostosne dejnie samien gielemoenhtsinie øørnedi.

Gaajhkh teeksth Leah tjaalasovveme sjiekenisnie guvveste ávtesæjrosne, «The secret landscape», maam Gjert Rognli guvviedamme.

Gåabpegh teeksth mah vitnin 5 000 NOK áadtjoejin. Mijjiih gijhtebe gaajhki tjaalegi ávtete, jiih læhkohtibie Irja Danielsen dejnie bøøremes áarjesamien novelline, jiih Sanna Vannar jiih Jon Andreas Kuoljok dejnie bøøremes julevsamien novelline.

Eatnemen mírhtoe

Bendik Elias Danielsen

Aul Mij daate? Vesties juvre. Im manne daam vaeriem lyjhkem. Desnie dan alvoes.

Gusnie mov guhkies-tjelmie? Mov tjaebpies guhkies-tjelmie.

Gusnie manne tjáadtjoem? Maam edtjem darjodh, gosse im maam vuejnieh.

Dle dan tjáetskeme daelie. Gaaje tjáetskeme sjídti.

Gusnie mov ealoes?

Dle barre manne, ij naan jeatjah almetjh desnie. Ij naan luste. Im manne dam lyjhkh.

Mij heannede jis daam gierkiem vaaltam? «Aa-haahaa» dihte aarhtse gylje. Dellie manne ööv-
re galmes sjídtim. Tjoerh dov áejjiem geehtedh.
«Aahaa, aahaa» aarhtse vihth gylje. Jih dellie
haajpene. Ahh manne tjoerem mov derhvie-gáa-
tan vaedtsedh.

Ij daate mov bienje. Ij lea mov naan bienje.
Aaa, dihte akte snöölhke. «Grrr» snöölhke snirvi.
Maam edtjem dellie darjodh? Kaanna vaaran
roehtedh.

Dellie dihte «eengkelebovste» bööti. Jih snöölhke
haajpani. Gudtsien, gudtsien. Maam datne dar-
joeji? Manne gihtjim.

Ij maam, dihte vaestiedi. Eengkelebovtse bar-
re elmesne haeliehti. A desnie mov bovtsh. Dan
stoerre ealoes sjídteme, jih dan jijnjh miesieh. Dih-
te biejjie guaka jih elmie plaaves. Jih jijnjh gue-
lieh johkesne. Dle dan fijne.

Hei! desnie akte jeatjah baernie mij sov bovtse-
bírhkine desnie.

– Hei mov nomme Laara, guktie dov nomme?
manne gihtjim.

– Piere. Mov lea göökte bovtse-bírkhk, sijnth
aktem dejstie manneeste?

– Jaavoe, jih dellie datne mov bovtse-bírkhkem des-
nie átnah. Á, gæjhtoe, gæjhtoe!

– Gusnie dihte bírkhke maam datneste áádtjeme?
Laara gihtji.

– Dle Nöörjesne, Finnmarhkesne. Piere vaestede.

– Daan dajven nomme Finnmarkkedoedtere?
manne gihtjim.

– Jaavoe dihte reaktoe. Piere vaestede.

– Jaavoe dellie manne daajram, nåå, nåå dellie.

Daate dihte vínhtse mij Finnmarkhese jáhta?

Áháj man storre dihte Finnmarkkedoedtere, jih
man jijnjh bovtsh mov. Jijnjh burhvieh aaj jih
stoerre derhvie-gáetiem aaj. Næ dellie tjoerem
prihtjegem voessjedh. Oj, gusnie mov voesse? Á
dle vínhtsesne laahpeme. Á gusnie mov vínhtse.
Dellie dihte aaj haajpanamme. Ij naan johke des-
nie. Ij naan johke, ij naan guelieh, ij naan beabp-
moe. Manne tjoerem niestesjidh.

Áá, gusnie mov bírkhke. Dle dihte aaj haajpanam-
me. Mejtie biejjie guaka jih gusnie dihte plaave
elmie?

Im vuejnieh. Gusnie manne tjáadtjoem? Gus-
nie noerthe, jih gusnie mov gáetie?

Dan alvoes mearhka aaj sjídti. Á desnie akte gier-
kie. Kaanna dan nille tjihkedem. Kaanna eatne-
men mírhtoe. Ah mov áejjie. Manne laarhka-
namme.

Aha manne dan orre laantese báateme. Jih des-
nie mov bovtse-bírkhkem vuajnam, jih johkem, jih
guelieh johkesne, jih mov voesse vínhtsesne. Bie-
jie guaka, jih elmie plaaves. Ööv-
re tjaepies desnie.

Mov nomme
Bendik Danielsen.
Manne leam 14-n
jaepien báeries.
Manne Elgáesne
ároeminie.
Svahken sijte
mov sijte.
Mov skuvli
nommh leah
Engerdal barne-
og ungdomsskole
jih Elgá skuvle.
Mov iedtjh:
lopme-doenehkem
vuejedh, traajlem
vuejedh, sykkel-
didh, tjengkerem
tjektjedh, bandyem
spieledh jih
tjoejkedh.
Mov bööremes
artiste lea Rolffa.
Mov lea onne-
áabpa.

Såajah

Anja Labj

Dej minngemos jaepiej, fierhten iehkeden davelten nahkestem, nulpelen vijlelem, jìh dusnie guvvie ijgie viédtesne gævnjan. Jìh dennie guvvesne vuajnam aktem bovtsem hajkeminie bijjelen vaeriem.

Dan klovse geahken seahkah eevre garres, staeliemasten, guktie joekoen aalhkije dam burhviem jaksedh. Jìh geahke dælleggh buektehte jeenjem dan veljie burhveste nöödtedh, jalhts tjuekie jìh tjarve. Dohte klovse geahke barre oktegh tjiekerde, muvhten aejkien gâabpatjahken bealan vijlele, bene dle tjiekerde vihth. Im manne naemhtems bovtsem gâessie gih vuajname. Jìh mejtie naaken snöölhke dallatjinie dalveme, kaanna dohte klovse geahke lij baataramme dagkeres seahkajgumie, ijgie dovne tjuekie jìh tjarven tjìrrh buektehte. Ijje maa, snöölhke hov lij doebpehtamme, ihke die mäjhtam ij guktems bovtse nahkesjh dan sneehpes-laakan hajkedh guktie baataridh, aarmie snöölhke jis earna lævetdh. Men ij daate klovse geahke dan bijre ussjedh, dihte gujht æjjiem bijjemde mearan dam stoerre aevsiem lutjnie elmien vuestie. Jìh dellh nijveste jìh plyrhe bäästede. Die maa manne aaj vuajnam geekte rieksegh mah elmesne haeliehteminie. Faahketji govlem boenegem lea luajhteme, jìh dah rieksegh enn verkebe fruddieh. Jìh dubpene akte stuhtje jæjhta johken dunnie bealesne. Klovse hov dah bovtsh aaj, jìh seamma njeerpes tjåervieh. Dah daebpelen valkesieh jìh dan voestes klovse geahken baalte tjöodtjestieh jìh dle eevre navhkesieh.

Dohte klovse geahke praadesth munnjan geah-tja, jìh dellie easkah tìmkes-ligke guarkam, dovne leamas-biegke åarjelde damtem, ijgie elmiem baahkemde. Dan bijvele guktie lopme sjelkehte. Ij leah vijrijh daan aejkien, motovrh-doenehkh mah daelie bætieminie. Almene dihte. Dah stoerre motovrh bovtshen baakta vuejeh, raakte jaevrien gâajka. Gâessie jaavran jakseme enn tjìelkebe mij dah dusnie. Stuhtje annje-bodts navhkeseminie mearan vesties tjoeye dujstie motovrijstie jara bijre vuemiem. Dah leah kroehkeminie, deep-

mesjeminie, jìh dellh vuajnam guktie dah tjaetsiem jaavran dievhtieh. Motovrh-værta tjaetsiem böövsie, jìh jaevrie naa gabran. Manne plærhekem, vuajnam klovse geahkem njueniehkisnie, jìh die maa vienhthem manne heajhkeleminie. Jaevrie dolve gaajhken haaran, ij gâessie gih nahkh. Men gaajhkh bovtsh leah jeatjahtovveme, seamma-leejnes gièvte voejedahkh åådtjeme feare guhtene bielesne. Eevre goh guelien-såajah. Jìh das-tegh dihte klovse geahke haajkele, dah jeatjebh bovtsh minngielistie jìh rååktesth jaevrien gâajka. Varki jaevrien raastah vuejeh jìh bæhtsieh eannan abpe vuemie gabran.

Gosse nubpien bealan jakseme, dellh bovtsi guelie-såajah gaarvanamme. Manne sjuesjedem ihke dovne manne jìh dah bovtsh bearkanamme, juktie dan jeenje tjaetsie. Alme jorpenadteme aaj, juktie im leah gâessegh dagkerh bovtsh vuajname, jìh geerve ham guarkedh maam easkan vihtesjim. Klovse geahken tjelmieh tjaebpies-ligke munnjan guevlieh, men læjhkan mielem dan geahken tjelmieh maam jeatjah jis.

Manne hujht dam stuhtjem gâhkese dåeredem gosse jille streentje-gièrtese jakseme. Klovse geahke gièrten giètske guatsa, boelhkem navh tjåadtja mearan njåånehtalleminie. Dah bovtsh leah guhkiem gâatomem hohtjeme, jìh die gâessie naa buerie gâatome streentje-gièrten dunnie bielesne, leah luhpehts laantese dalveme. Daate gierte lea abpe laante-burrien dajven bijre tseegkeme, olles bovtsh dosse. Klovse geahke jarkele dejtie nubpide. Sijhme gyöjnedahke daate, seamma otnjegem jìh biegeke-raejkiem fierhten jaepien valkeme. Men dastegh goevlem klovse geahkem njueniehkisnie, jìh die amma vienhthem manne heajhkeleminie ikth vielie. Bovtsi jielkieh leah guhkiemdamme, eevre jille sjidteme, jìh dah garres seahkah enn stearkhebe. Praadesth krokngesjeh jìh dallatjinie vuelkieh njulhtjen bijjelen laante-burrien dajvem.

Balvh svatjkesieh, elmie kraevede, guktie biejjie dej duakan gaatole. Dubpene bijjene, gaejsiej gas-

kesne, aske aaj jæjhta. Aske lihemes dalvesem tjoevkede. Dubpiegabpa bovtsch gâatomem gaavnin. Boelhkem Leah dohkh diekie mînneme, seamma mieresne manne liegkedeminie. Im bââhperh gan vielie, barre eevre gaahkesjem. Dej klovse bovtsi muavjah-goelkh, tjoevkes njeerpes tjâervieh. Barre dah tjelmieh jîh guehperh mah tjeehpes. Dah bovtsch tjiekerdeminie, jîh gâessie dellh gâatome, naaken lovvedieh. Eah goh guehperh dellh jîjhtieh, men tjâervieh tjaebpies-ligke elmien vuestie sâekien-âeksine. Govlem aaltah râevkieh, dellie miesieh bâetieh hajken. Gaajhkh bovtsch lievhkesjeh, aaltah sâstahtellieh. Jâeskehte, biege-tjuevjeh bijjielistie. Mahte goh sâajah elmien tjîrrh, ijgie tjarkebe, giektjiebase delviah. Guehperen-liichtsem govlem. Biege-værta ikth vielie doskele jîh stoerre ledtien sâajah dajvem yôrhkedieh. Aarhtsen klâarh, veaksehke goh boelte jîh alkehken gaarsje. Dastegh bovtsch vel-

kiehtieh. Voestegh avtese, men die mænngan bæjese. Bovtsi klovse ledtien-sâajah tjaebpies-lakaan elmien tjîrrh. Dovne manne jîh dah bovtsch haelehten bæjjese, vaeriej raeffien-riekseginie. Stoerre-ledtie minngesne.

Dej minngemos jaepiej mov assjaldahkh barre mov jielemen biÿre. Akten bejjien hov tjeiitem veeljedh jis galkem sijiem malsijh aehtjine. Manne tjeajne lovves bievestahkeste goh fahkajim dehtie niokedasseste. Dah viedtjîh juhtin akten jârren, jîh mâedtieh assjaldahkh svîrrin dej mov âejjiej sisnie. Daate jieleme, ojhte mov jieleme, ij mij gænnah jeatjah sjehteles munnjan. Im manne mielh gan man avtete maam akth læjhkan gaarhmede domtoe, barre dan joekoen buerie niokedassen gaavhtan. Men seamma mieresne goh fahkajim, gahtjim bijjielistie jîh laarhkanim, juktie quarkajim ij daate læhka-eatneme riektes.

Minnemisie

Nomme: Marja Helena Fjellheim Mortensson
Man bâeries: 15-n jaepien bâeries
Årrome-sijje: Svahken sijtesne, Engerdalen tjieltesne
Åerpenh: Onnevielle
Skuvlh: Elgå skuvle jîh Engerdal barne- og ungdomsskole
Ïedtjh: Golfem spealadidh, bovtsiluvnie årrodh, gærjah lohkedh, voelpi-gujmie årrodh.

Ledtie haeliehti mov gâajkoe, sneehpes goh bieške. Daelie saernieh utni.

«Silpe, ih daejrieh, maam manne vuajnome!»
jeehti jîh mov lihke sielki.

«Nå Ledtie, maam dle?»

«Im jiehtieh, tjoerh meatan vovejnedh!»

Mij daelie dan vihkeles, ussedim. Eelkim roeh-
tedh, ledtien minngesne.

Ledtie dan tjaebpies elmesne haeliehti, ååå guk-
tie vaajtelim meehtim haeliehtidh.

Ledtie dej galmedh vaeriej, jemhkeles skâajji jîh
gelmeme johki bijjelen haeliehti, jîh manne roeh-
tim. Idtjim daejrieh gusnie Ledtie edtji vuelkedh,
manne barre minngesne. Dihte lij mov voelpe.

Golme biejjieh mænngan, Ledtie tjöödtjesti.

«Leah annje, minngesne!» Ledtie jeehti.

«Jaavoe, mov voelpe. Badth gâabph edtjen?»

«Im maehtieh jiehtedh, Silpe.»

Ledtie vihth alman haeliehti, jîh manne dan
minngesne roehtim.

Numhtie golme vielie biejjieh vaasi eannan tjööd-
tjesti.

«Datne annje mov minngesne roeth!»

«Jaavoe, voelpeme, badth manne nahkeren
daelie, ih edtjh tjöödtjestidh ånnetji?» manne jeeh-
tim. Vöönim Ledtie aaj nahkeren.

«Im maehtieh Silpe, dihte lea vihkeles mun-
njen. Datne maatnah liegkestidh, badth manne
tjoerem vuelkedh daelie!»

«Manne dov baalte!» jeehtim, jîh Ledtie mun-
njen mojjehhti. Tjoerim minngesne, vovejnedh
maam Ledtie gaavneme. Ledtie vihth alman sla-
eptjiehti. Idtjim daejrieh gâabph edtjim. Ledtie
barre haeliehti, haeliehti.

Gosse gâalmeden aejkien sielki, Ledtie gââm-
perosti. Idtji buektehth juelkiej nelnie tjâadtjodh.
Månnoeh tjâadtjoejimen akten skarnjesne, praare

tjeehpes vaerieh gâebpegen raedtesne. Skarnje
vââjni goh bahhan gâetie, barre garre kraevies
gierkieh desnie gââvnesin, jîh dihte baalka mij gie
joem dorjeme. Sijhtim barre varke destie vuelkedh.

Idtjim daejrieh gusnie lim. Ledtie barre garre
deavesne liegkedi, vââjnoe goh jaameme. Man-
ne dan gâajka veedtsim.

«Mov sâajah daan löövles, im vielie åajsoeh
haeliehtidh!» Ledtie sjeepsjes-laakan jeehti.

«Mannasinie dan fuehpie?» gihtjim.

«Silpe, manne aarebi jeahteme! Im maehtieh
jiehtedh!» Vââjnoe goh bâåktjese bollesne.

«Manne maatnah datnem lutnjedh jis dan
vihkeles dutnjien!» vaejvesne jeehtim.

«Sijhth daam darjodh?» Manne vöönim guk-
tie aavoedi.

«Jaavoe, numhtie dorje sov voelpese», manne
mojjestim. Dan hijven domtoe maethedh maam
akth mov voelpese darjodh.

Ledtie mov rudtjese njöömesti. Idtjim daejrieh
gâabph edtjen. Ledtie barre jeehti; «roehth gâabph
vaajmoe jeahta!»

Idtji dihte maam joem munnjen jiehtieh, man-
ne roehtim gâabph vienhtim vaajmoe sijhti.

Vaeriej bijjelen jîh jaevriej dåaresth roehtim. Das-
tegh akte vesties værtøe monnen bijjelen bööti.
Elmie öövre tjeehpes sjîdti, gâaltoeji. Idtjim maam
vovejnieh. Ledtie mij mov rudtjesne tjahkan, idtji
maam jiehtieh, dihte barre tjahkasji goh gierkie
mov rudtjesne. Manne tjoerim barre liegkestidh,
vuertedh.

«Ledtie! Månnoeh tjuerien gâatan» sæjloes-
laakan gæljoejim.

«Ijje, hijven olkese bâetedh. Månnoeh tjuerien
vuelkedh daelie, manne fuehpesne!»

Idtjim åajsoeh gihtjedh mannasinie dan fueh-
pesne. Manne barre darjoejim maam jeehti.
Tjuedtjelim jîh lopmem bolleste suvnjim. Juelkieh
öövre löövles, læjhkan roehtim.

Marja Helena Fjellheim Mortensson

Lopme monnen bijre gáaltoeji. Mov tjelmieh barre dam veelkes lopmem jih tjeehpes elmiem vöönin.

«Roeth Silpe, roeth! Manne tjoevkem vuajnam!» Ledtie gylje.

Im maam joem guarkah. Roethim gujht maam buektiehtim.

Manne vöönim man geerjene Ledtie sjidti gosse mánnoeh værtoste roetheme.

«Gosse manne pryövím værtoste haeliehtidh, dellie idtjim buekteht. Daelie ojhte mánnoeh buektiehtamme, jih tjoevkem vuajnam!» Ledtie gylje.

Manne domtim guktie vearelde jeatjahtehti, læjkan idtjim tjoevkem vuejniah. Vienhtim Ledtie gaajeh sjidteme!

Gosse værtoste böötimen, manne Ledtiem rudtjen vuelhtie. Ledtien badtsh öövre veelkes lopmeste.

«Guktie gåerede, Ledtie?» manne jeehtim jih Ledtien bollem doehtim. Idtji Ledtie svihtjh.

«Ledtie? Ledtie?» Idtji goh Ledtie mannem svåårh.

«SÍLPE, goltelh!» Manne billijim, akte haerhpiep giele elmeste bööti, govli goh læjjone. «Geeht laantem. Manne vualkam daelie!»

Mingemes govlim Ledtien gielem jih bäästede gæljoejim «Mannasinie vualkah Ledtie?»

«Jupmele mannem veedtjeme. Jih dov barkoe daelie Leah Jupmelen laantem geehtedh. Nåå nåå!»

«Laantem geehtedh, magkeres laante?» bäästede gæljoejim. Desnie gusnie tjåadtjoejim barre mearhka.

«Jupmelen laante», Ledtie bäästede vaestiedi. Jih dastegh Ledtien bolle alman haeliehtie. Mearhka bahkeste vöölki, jih vöönim guktie lopmh klijiedieh, biejjie goeki jih dah johkh geelkin. Da-

stegh måjhtam gosse tjdjtje dan gollehke tijen bijre soptsesti. Dellie mielhkie gaaltijisnie, bearkoe moerine, vaeriah gullijste, silpijste. Daate lea paradijse maam Jupmele vöörhki.

Manne bijre jarkan vöönim. Lopme vääjnoe goh milijovnh smaave diamanth jih biegeke daansoehti. Gaajhke lij reaktoe dehtie vaajesistie. Dellie eelkim ussedidh. Edtjim manne, Silpe, gollehke tijen laantem geehtedh?

«Guktie edtjem buektiehtidh laantem geehtedh, Ledtie?» alman gæljoejim.

Akte stierhke biegeke mannem veelti, jih govlim guhte munnjen simmi «duelie!»

Dah biejjieh dan rovnegs orreme. Ij naan vaestiedassh åådtjeme. Mov Leah barre gyhtjelassh.

Manne väälese jaavran veedtsim, mov rudtje dan rovnegs domti. Tjaatjan vuartasjim. Manne jeatjh-laakan lim, ij goh gaajhke goh åvtesne. Jih dellie guarkajim manne sáajah åådtjeme. Dah sáajah mov rudtjesne lin, veelkes, stierhke jih tjaebpies. Manne dan geerjene sjidtim jih simmim, «nåå nåå jih gæjhtoe Ledtie.»

Mov aahkan gåe jijnjh tjehtjelh

Irja Danielsen
Elverum videregående
skole, 3. klasse

Manne aahkan luvnie. Dihte prihtjegem jìh gaahkoem voejine munnjien dorjeme. Daelie manne tjahkesjem byøpmedeminie. – Maam datne daan biejjien dorjeme Aanna? Manne tuhtjem hijven aahkine årrodh naan aejkien. Dihte dan, jaa, joeleds jìh baaja mannem oktegh årrodh. – Ij goh jijnje. Åareme jìh ånnetji datovrinie giehtelamme.

Gosse manne lim nuerebe, manne daamhtah daesnie åeriejim. Mov aahkan stoerre gåetie, dihte kraevies jìh vesties ålkone, jìh vååjnoe goh galmes, gaajh båeries gåetie. Jis ih daejrieh naaken gåetien sisnie årroeminie, ih dam vuejnìeh, bene manne daajram aahka desnie orre. Gåetien jijnjh tjehtjelh, datne edtjh daejredh ... Naan aejkien manne provhkem aahkam gihtjedh mejtie dihte maakta munnjien aktem orre tjehtjelem vuesehtidh. Manne gellien aejkien dam gihtjeme, jìh manne jijnjh tjehtjelh vuajneme, bene manne barre vuajneme naaken dejstie. Aahka fierhten aejkien aktede tjehtjelistie båata gosse manne båatam, jìh manne eeremasth sijhtem dam tjehtjelem vuejnedh. Mov aahka lea tjeakoes. Naaken

orre, fierhten aejkien aahkine ... Manne aehtjiem akten aejkien gihtjim mij aahkan faatoes. Aehtjie raakte måerehks sjidti jìh fuehpesne vaestiedi: – Ij Leah aahka goh jeatjah almetjh. Kanne dan åvtteste manne tuhtjem dan luste aahkan luvnie årrodh aaj.

Manne riejrìes byøpmedidh jìh manne mov bæjn-goldsvaarjoeh tsaakam. – Nåå nåå aahka, manne dalleggh vihth båatam guessine dov gåajkoe. Manne govlem aahka vaestede «nåå nåå» jìh manne oksem gaptjem. Manne gåatan vaadtsam.

Gåetesne skohtelem goh siejhme. Tjìdtjie gæljoejji: – Datne dihte Aanna? – Mmm ... manne vaestedem. Manne tjøøvkese vaadtsam jìh ohtje tjaetsiem jovkem. Åabpa Silje båata jìh gihtjie mejtie månnoeh edtjien maam akt darjodh. – Jaa dalleggh, manne tjoerem barre voesteggh byøpmedidh. – Maam datne aahkan luvnie dorjeme? – Ij dan jijnjem, byøpmedamme. Manne jìh Silje føørhkedien. Manne ussjedem manne barre byøpmedamme daan biejjien. – Jìh datne? Aahka naan aejkien dutnìjen naan tjehtjelem vuesehtam-

tesne

me? Manne rontestallem maam aahka abpe tijen dorje sov tjehtjielisnie. Fierhten aejkien baa-tam, dihte sov tjehtjielistie baa-ta jñh gosse manne sijhtem vuejnedh maam dihte darjoeminie, dihte jeahta «ijje» jñh aalka man akt jeatjeben bijre soptsestidh. Manne sijhtem daejredh!

Silje raakte seamma baaeries mannine jñh maa-noeh abpe jieledem hijven voelph orreme. Maa-noeh jijnjem ektesne pruvhkien darjodh. Fiestese vuelkedh, bovtsh deemedh, baañhesjidh jñh jienebem. Manne jñh mov aapba aktene provne gaetesne orreme monnen tijdtjine jñh aehtjine. Manne luhkie-golmen jaepien baaeries. Manne akte niejte goh gaajhkh jeatjebh niejth mah luhkie-golme. Jallh manne kanne aannetji ov-siejhme? Manne hov tuhtjem luste aahkan luvnie daan baelien aarrodh. Manne dam aerebi aaj tuhtjim, bene ij goh daelie ...

Silje joe aalkone jñh manne varki gaarvedem jñh olkese vaadtsam. – Manne ussjedem mov raantjoem vuejedh, sijth mannem viehkiehtidh? Maa-noeh geasastah-kem geasastehtien jñh gieresem joksedien. Siljen klovse-raantjoe varki aalka hajkedh jñh dihte hijven gaeredi. Dellie joe jemhkelde jñh maa-noeh tjerien gaatan vihth vaedtsedh.

Dan iehkeden manne ussjedim jñh rontestallim aahkan tjeakoes tjehtjelen bijre. Jñh gosse manne

tjuedtjielamme minngeben biejjien, manne aahkese ringkem gihtjem mejtie manne maahtam baetedh. Akten njealjehts taejmoen maennan, manne geajnosne aahkese. Manne oksem rihpestem jñh aahkam vuajnam sov tjehtjielistie baa-ta. – Buerie aerede aahka. Maam datne daan biejjien darjoeminie? – Manne aannetji vuajnam. – Vuaj-nah? manne gihtjem. Aahka varki tjoovkese vaadtsa. – Datne maam akt sijth mov maana? Manne aahkese «jaavo» jeahtam, bene tjoerem voestegh onne-gaatan vaedtsedh. Daelie, manne ussjedem, manne oksem aahkan tjetjielasse rihpestem jñh soejme tjehtjelen sijse vuajnam ... Manne hiehkehtallem. Barre akte stoerre, myovhkes stovle jñh akte rovnegs guvvie viedtjesne. Akte klovse bovtse jñh kanne akte aahrtse guvvesne. Manne lihkebase vaadtsam jñh faahkehtji manne hierpem! Dihte guvvie ij barre akte guvvie! Dihte bovtse hajkeminie jñh munnjen heanna-dimmiem vuesehte. Manne mov aabpam vuajnam monnen tjoovkesne, dihte byoermedeminie. Manne maahtam vuejnedh ... Manne dan diehre guarkam, aahka aannetji ... Aahka lea vuejnehtje. – Daelie datne aaj vuejnehtje dan avtteste datne dam guvviem vuajname. Aahka faahkehtji mov baalte tjaadtje. Daelie manne daajram maam manne iktesth sijhteme daejredh.

Manne akte 19 baaeries niejte jñh Guttuste baa-tam, Engerdalen tjehtesne.

Daan gijren jaarhkeskuvlem orrijim, maam manne Elverum-esne vaadtseme, gusnie aaj 3 jaepieh orreme. Manne gaeteste juhtim gosse lim 16 jaepien baaeries. Tjaktjen Traantese jahtam ihke skiemtjesujhtemem lohkedh HIST-esne jñh saemien HINT-esne. Mov sijte Svaahken sijte, jñh mov fuelhkie baa-tsoste jeala.

Tjáhppisváre

Sanna Vannar
Jon Andreas Kuoljok

Jáge 1429, lij sábmme Nils-Ivar gut sujttij boahht-sujt Tjáhppisváre guoran. Suv lájemus boatsoj lij sliegná hiergge, Viggen. Tjáhppisváren ároj bahás Stállu, ietjas bednagij. Avta bájvát idedá gá Viggen bádjanij de vuojnij Nils-Ivar lij gáhtum. Viggen áttáj jávre guoran ja imálasj luottajt vuojnij, dajt guoradij. Luotta mannin jáhkáj ja dan-na vuojnij goasskemav mij háledij Tjáhppisváre badjelin.

– Le gus vuojnnám álmáv mij la 1,73 mehtera aluk? tjuorvoj Viggen. Goasskem ittij visjá vásstedit sán háledij Tjáhppisváre vajuk ja sájvoj járb-bis gärggáj. Viggen manáj de Jubmelij lusi ja gatádit sujsta.

– Nágín la doahppim suv, Jubmel tsamádi.

Viggen guotsaj Tjáhppisváre guovlluj desik jávsá-dij gábdá ednuj ja nuppe bieles áno ájtsaj gállegánágisav. Viggen gatjáj jus gánágis máhtij suv viehkedit áno rastá.

– Jus tjoakká fáreme dievav láttagijs ja tjáhppis-muorjijs ja bivdá guolev munji, de váttav dunji sájijt. Viggen álgij tjoagget láttagijs ja tjáhppis-muorjijs, mañnel bivdij lágev guole. Gá vihtta tij-ma lidjin mannam, de ávvusij gá lij gärggam, ja váttij biebmajt gánágisaj.

Viggen ánij suohtas lij vielggis sájijt lij oadtjum, danen máhtij háledit ja besaj gási sidáj. Sán háledij áno rastá ja gijtij gánágisáv.

Rássjogádij ja Viggen ittij máhte háledit, njuoskaj. Sán vádtjegádij Stálo lusi. Gá lij vádtjám kilomehterav de guláj juojddáv mij tjuorvoj.

– Boade viehkeda, mán lav dähppum! Viggen tjuoskoj gásstá jiedna gulluj valla ij mige vuojnum. De guláj vit nágín tjuorvoj suv vuolelt. De vuojnij unna viesso mij lij rásen, lij unna dieblek tsiehtse mij lij tjádjanam. Tsiehtse lij vájbas ja ij náhkam vádtjet. Viggen lággij láttav tjárvij náli ja guottij suv jaggaj. Tsiehtse badjánij suojmma ja bárrágádij láttagijs.

– Muv namma l Viggen, mij la duv namma?

– Muv namma l Freja ja mán árov dán duolbbis gierge duogen, vásstedij tsiehtse.

– Galgav gus duv guoddet ietjat lusi vaj duv ieddne ja áhtte diehteba gánná la. Viggen guottij Frejav ietjas lusi ja mañnel vádtjegádij Tjáhppisváre guovlluj. Viertostij ja Viggen máhtij háledit. Viggen háledij málggadav ja vijmak állij Tjáhppisváre juolggáj. Valla gá jávsádij dáhku de bádi juojddá stuor imálasj judos mij báldij Viggenav stuor giergge náli. Viggen balláj, ij lim goassak vuojnnám juojddáv mij lij náv stuorre ja vasste.

Háhppelit hállánij Viggen gohtáj, márju Nils-Ivar lij boahám ruoptus. Gá bádi gohtáj, de vuojnij siján lij guosse, Nils-Ivara buoremus ráddna Edvin. Edvin gátjádij gánná l Nils-Ivar, sán luluj árrat ruoptus guollimis, iektu iehkedis de máj vuolgijma guollitjit ja mañnela sán mánaj ja bajkij. Dan mañnela iv la desti suv vuojnnám. De dádjádij Viggen manen Nils-Ivar lij gáhtom ijáv ja idedav. Manen Nils-Ivar ij lim javllam Vigen-nij gási sán vuolgij? Edvin javlav vuojnnám lij láttav juojna njálmen mij lij stuorre. Viggen hielgedij! Gánnu Nils-Ivar lij doahppidum láttas? Ij aktak diede jus dát lij sádnas vaj ij. Dat lij jur sjad-dam iehket ja Viggen ganugij goade sjaljon ja vuordij járbba iehkeda ja usjudaláj gánná Nils-Ivar lij.

Gá idet sjattaj de Viggen ja Edvin háledijga Tjáhppisváre vuostti ja átsájga járbba váre birra valla ij mige vuojnu. Gá sáj lijga váre bájelt de gullájga soames gut tjuorvoj sádos jienajn.

– Viggen boade viehkeda muv, mán lav dähppum.

– Gánná la dán? gatjádij Viggen.

– Giergge sinna lav.

Viggen ja Edvin háledijga dáhku ja usjudalajga gák galgajga suv oadtjot álgus? Goasskem bádi

tjiegos

ja javlaj sán lij doahppim Nils-Ivar ja válldám suv Stálluj, valla ládde lij hájen danen gá lij válldám Nils-Ivarav ja sidáj viehkedit sunnuv. Goasskem háledij ja viettjaj sájtev májna sij máhttin gierge-gev tjassket. Sij tjasskin guokta tijma valla ij mige sjatta. De hiergge vájbaj tjasskemis ja tjáhkkiidij ja ájádáláj mejt galggin dahkat. Viggen huomá-hij Stálo háhttu diehtet gák giergevuoddi. Viggen vádtjáj Stálo lusi, valla gá vargga lij jávsádam, de báhtin Stálo bednaga ja gáhttjalin suv stoallit. Hiergge tjuorvoj Stálluj:

– Mán sidáv ságastit dujna, valla duv bednaga bárru muv bajás!

– Mannit goarjo, ruojaj Stallo.

Stálo álgij ságastit Viggenijn valla sán ij lijkum sunji. Boatsoj gatjádij:

– Manen la válldám Nils-Ivarav ja biedjam suv giergge sisi? Ja gák galggap oadtjot suv dassta?

Stálo lij moaren ja ittjij vissjám vásstedit. Boatsoj láhkij ja javlaj jus mán vattáv dunji biebmov, de máhtav dunji tjárggit.

– Válde dáv miehtjerav ja tjasske giergevuoddi de dát rabáduvvá, jus dán i tjárggi ja vátte biebmov munji de galgav dahkat náv vaj dán galgga oadtjot nievres dálkev járbba jágev. Viggen loabedij sán galggá tjárggit ja vaddet biebmov ja náv sán hállánij Nils-Ivara lusi. Danna tjasskij miehtjerav gárggáj ja giergge luottanij. Álgus báidij duolvvas álmáj, russkij vuobdak ja tjáhppisruodná gábdijn tjátjega juolgijn.

Manep ideda gudán, de smaredij Viggen ja dáddadij beru niehko ham dát lij.

Gaajhkem sjieledem

Emmi Alette Danielsen

Mov nomme Emmi Alette Danielsen. Manne luhkienjelijen jaepien bâeries jih âktsadinie klasesne EBUS-esne (Engerdal barne-og ungdomsskole) jih Elgå skuvlesne vaedtsieminie. Svahken sijteste bâatam, Guttusne ârroeminie.

Mov golme stoorre-âabpah, jih mov fuelhkien akte bienje, man nomme Helmi. Mov iedtjh leah tjengkerem tjiektjedh, jih manne vitnedimmiem lyjhkem.

Viehkehth mannem, viehkehth mannem. Kanne manne göökte tæjmoeh roehteme. Manne dan nahkeren. Gosse manne fahkajim dellie öovre sjaavede. Idtjim maam govhl, barre bieghkem. Manne niekedim mânnoeh tijdtjeh vaeresne stââkedeminie. Dan tjaebpies. Dellie manne barre maahtam niekedidh dan bijre. Giknjelim gosse dan bijre niekedim.

Akte vââhkoe vaasi. Idtjim maam vuejnien, jalhts manne ohtsedim jih ohtsedim gaajhkene lehkesne. Vuajname lim aktem rovnegs âlmam. Manne varki destie roehtim.

Göökte vââhkoeh vaasin. Jijnjh beapmoeh desnien aaj. Manne meehtim byöpmedidh abpe jielemem jis sijhtem. Manne tjoerem tjædtjemem ohtsedidh.

Akte aske vaasi. Manne vööjnim jijnjh juvrh bene im leah naan âlmam vuajname. Akte johke desnien, tjielke tjaetsine, destie jijnjem jovkim. Dihte akte niekeds laante. Læjhkan tjoerem tjædtjemem ohtsedidh.

Göökte askh vihth vaasin. Dan tjaebpies vaerie desnien. Vââjnoe goh naestie. Öovre tjaebpies, dihte kleanja. Manne maahtam abpe biejjem vâhkoen jih asken gællasjidh dam vaeriem vuartasjidh, bene manne tjoerem tjædtjemem ohtsedidh.

Akte jaepie vihth vaasi. Vuajnajim aktem joekoen tjaebpies niejtem. Dan lij silpevoeph, jih tjelmieh goh elmien naestieh. Gosse soptsesti dan giele lij tjoenjeles jih sueleds, jih gosse mojjedi govloe gearheke. Mannem vööjni jih munnjen mojjedi. Dellie naan lâbloeh mov tjaejjesne lebjieh. Manne tjoerem tjædtjemem ohtsedidh.

Göökte jaepieh vaasin. Aktem joekoen stoorre moeremuerjem moeresne vuajname, destie sijhtim barre byöpmedidh jih vielie byöpmedidh. Gaajhkh ovmessie moeremuerjeh eepalah, bananh, ananash, pærah, abpelsijnh, mandarijn, grejph, maangoeh jih ferskenh dennie moeresne. Bene manne tjoerem tjædtjemem ohtsedidh.

Akte jieleme vaasi. Dam rovnegs karrem ikth vielie vööjnim. Dellie vueptiestim dihte rovnegs karre âehpies vââjnoe. Manne dan minngesne, im leah vuajname annje. Kanne dihte daajra gusnie mov tijdtjie.

Å, desnien mov fuelhkien, manne dan fejjene gosse akte apelsijne sjidti. Kanne mov tijdtjie aaj daesnien. Manne goh akte maana dellie, njulhtjim jih roehtim. Dihte karre stuhtjem ryöjnesji. Dam edtjim daejredh.

Tijdtjie aaj dan fejjene, jalhts ij leah mannem vuajname annje. Kanne dihte vienhti manne jaememe jih mannem âajaldahteme. Kanne idtji sijhth mannem vuejnedh. Kanne edtjem barre bââstede vaedtsedh. Manne maahtam dunnien hijven laantesne ârrodh, jovkedh dehtie njaelkies johkete, vuejnedh dehtie vaeride mah klienjeh, jijnjh beapmoeh jih moeremuerjeh byöpmedidh, jih ektine dejnie tjaebpies niejtine ârrodh man voeph goh silpe jih man tjelmieh goh elmien-naestieh gjikieh.

Ij leah gaajhken aejkien man vijsies hajkelidh dam maam âtna, naan stueriebasse jih bueriebasse.